

İNSAN, DAİMA KENDİ KENDİNE HİSAP VERMELİDİR

«Siz, hisaba çekilmeden evvel kendi kendinizi hisaba çekin.» [1]

Ömerubn-el-Hattab

I --- Umumî Muhasebe gününden evvel insan, kendi kendisini hisaba çekmelidir. **Hattab** oğlu **Ömer-el-Faruk**, geceleri kendi kendine kalır ve gündüzün yaptıklarından kendisini hisaba çekerdi.

Meymun bin Mihran: «iki ticaret ortağının biri birlerinden hisap sormaları gibi insan kendi nefsinden hisap sormadıkça **Allah**'dan korunanlar zümresinden olamaz.» demiştir.

Peygamberimiz bir hadislerinde: «zeki kimse odur ki kendisini hisaba çeker ve öldükten sonraki hayat için çalışır.» [2] buyurduğu gibi bir âyette de: «her bir kimse yarın için ne hazırlamış olduğuna baksın....» [3] buyrulmuştur.

Müsbet ve menfi her halin birer ilmi vardır. Yapılması veya yapılmaması lâzım gelen bir işi şer'in ve ahlâkın میزانına vurmak ve o halin ilmini bulmak gerektir. Müslümanlıkta inanılması ve yapılması lâzım gelen madeleri bil-

[1] حاسبوا انفسكم قبل ان تحاسبوا. قوت القلوب 115 S' 1 C

[2] الكيس من دان نفسه وعمل لما بعد الموت

[3] يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وانظروا نفس ما قدمت لاعداءكم الآية 18×59

diren kitaplara «İlmihal) denilmesi müslümanların her halde bir ilim ve bir hisap ile hareket etmeleri lâzım geldiği ve bu kitapların da verilecek cevapları ihtiva ettiğine mebnidir.

azasile kendisine ve kendisinden başka kimselere ve eşya:

II — İnsan, muhtelif idrâk vasıtalarile el, ayak ve sair azasile kendisine ve kendisinden başka kimselere ve eşya ve hayvanlara tesir icra ettiği gibi bunlardan kendi de tesir alır. Bunların hepsinde hisap ile hareket etmesi ve hepsinden hisap vereceğini bilen bir kimsenin yolu üzere gitmesi gerektir. Meselz kulak ve göz vasıtasile duyduğu ve gördüğü şeyleri iyice duymadan ve iyice görmeden hüküm etmemeli ve bunların ardından gitmemelidir.

Kur.anda: «iyice bilmediğin bir şeyin arkasından gitme. Kulak, göz ve gönül.. Bunların hepsi yaptıklarından mesuldürler.. [1] »

Her işittiği sözü yalan doğru demeden şuna buna söylemek ve etrafa yaymanın da bir nevi yalancılık olduğu bir hadiste **Peygamberimiz** tarafından bildirilmiş ve bundan dahi alıkonulmuşuzdur. [2]

Her sözümüzü, karşımızdakilere yapacağı tesiri düşünerek söylemek izzım olduğu gibi bu sözün şariat miyarına da vurulması gerektir. **Kur'anda:** «Uzun, kısa hayırlı ve hayırsız her hangi bir sözümüzün üzerinde hassas bir kontrol bulunduğu [3] » bildirilmiştir.

III — Biz, biri birimizin içinden geçemi bilmediğimizden bu hususta yekdiğerimize bir mesuliyet yükletmeyiz. Fakat bizi yaratan **Mevlâ**, içimizi, dışımızı ve içimizden ge-

[1] وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا 36×17

[2] كَفَى الْمُرَأْكَذَا أَنْ يَحْدُثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ صَاحِبِ سَامِ 10 C 8S

[3] مَا يَنْفُذُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَنِيدٌ 18×50

çen şeyleri de bildirdiğinden [1] ve hattâ bize bizden daha yakın bulunduğundan [2] yüksek ruhlu insanlar gibi içimizle daima onun huzurunda bulunduğumuz kendimize telkin etmek suretile içimizi de temizlemek gerektir. İnsan, yaptığı iyilikleri daima iç yüzden **Allah** huzurunda imiş gibi yapar ve kulları arasında çıkarırsa yaptığı iyiliklerden dolayı hiç bir kimseye minnet yükletmek hatırından geçmeyeceği cihetle hem **Allah**'ın rızasını kazanmış ve hem de insaniyetin gerefini yükseltmiş olur.

İşte insan, tam bir insan ve kâmil bir müslüman olmak için hisaplı hareket ederek yalnız haricî âlemde elinden, dilinden kimseye bir ziyan getirmemekle kalmayacak, aynı zamanda iç yüzünden dahi kimse hakkında bir fenalık düşünmeyecektir. Bu dereceye eren bir insan, yaptığı iyilikleri bile huzurunda bulunduğu **Allah** rızası için yaptığını düşünerek insanlara karşı iyiliğini kendisine izafe etmekten çekinir ve kimseye karşı bir üstünlük taslamaz.

Kur'anda bir çok âyetlerde: verilen zekâtlarda, yoksullara yedirilen yemeklerde ve umumiyetle **Allah** yoluna sarf olunan mallarda yalnız **Allah** rızası gözetilmesi tavsiye buyrulmakta [3] ve bu suretle insan ve insaniyet yükseltilmektedir.

[1] إعلم خاتمة الاعين وما تحق الصدور 40×19. واسروا قواكم اواجهروا به انه علم بذات الصدور الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير 67×14, 13 ونحن اقرب اليه منكم ولكن لا تبصرون 50×85
[2] ولقد خلقنا الانسان ونعلم ما توسوس به نفسه ونحن اقرب اليه من حبل الوريد 26×50

[3] فادعوه مخلصين له الدين الآية 40×65
وادعوه مخلصين له الدين 7×28
فادعوا الله مخلصين له الدين 400×14
الا لله الدين الخالص الآية 19×3
وما اوتيتم من زكاة تريدون وجه الله الآية 30×39
يدعون ربهم بالغداة والعشي يريدون وجهه الآية 6×52
انما نطعمكم لوجه الله الآية 76×9
ومثل الذين ينفقون اموالهم ابتغاء مرضات الله وتثبيتاً من انفسهم الآية 2×265